

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ОСАДЕЦЬ ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЇВНА

УДК 336.732(477)

КРЕДИТНІ СПІЛКИ НА РИНКАХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Швець Наталія Романівна,
Інститут банківських технологій і бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи»,
директор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Поліщук Євгенія Анатоліївна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
професор кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу;

доктор економічних наук, доцент
Бачо Роберт Йосипович,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца
Ракоці ІІ,
завідувач кафедри обліку і аудиту.

Захист відбудеться «30» січня 2020 року, о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.01 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79008, м. Львів, пр. Свободи, 18, ауд.115.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79601, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «27» грудня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Демчишак Н.Б.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Кредитні спілки в ролі фінансових посередників є ефективним інструментом поживлення інвестиційної активності населення і позитивно впливають на динаміку соціально-економічного розвитку країни. Сучасні зміни в архітектоніці фінансового сектора як у світовому, так і вітчизняному масштабах актуалізують необхідність визначення місця та ролі кредитних спілок на ринках фінансових послуг, й вирішення низки проблем, що стосуються процесів акумулювання та прямого чи опосередкованого інвестування вільних ресурсів кредитних спілок у реальний сектор національної економіки. Необхідність підвищення ефективності їх функціонування залишається першочерговим завданням, що зумовлене конкурентним ринковим середовищем, поліпшення якого сприятиме зростанню рівня суспільної довіри до фінансової системи держави загалом.

У сучасних умовах реформування економіки України ключовою проблемою є недостатній розвиток фінансової інфраструктури, що обмежує процес трансформації заощаджень в інвестиції та знижує темпи економічного зростання. Особливої уваги ця проблема заслуговує у контексті адаптації вітчизняних стандартів до європейських у площині формування достатніх фінансових потоків. Це передбачає посилення ролі кредитних спілок у забезпеченні розширення споживчих можливостей населення та стабілізації соціально-економічного розвитку країни. Саме ефективна діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг, посилення їх ролі та значення на цих ринках сприятиме підвищенню споживчого попиту населення через інтенсивне проникнення кредитної кооперації у сферу кредитування реального сектору економіки України.

Окремим аспектам складної та різнопланової проблематики діяльності фінансових посередників, зокрема кредитних спілок, присвячено праці вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема таких, як Р. Бачо, В. Гончаренко, Ж. Довгань, О. Іваненко, Р. Коцовської, В. Кравець, М. Крупка, О. Луцишина, С. Міщенко, С. Науменкова, А. Оленчик, А. Пантелеймоненко, Г. Партин, А. Пожар, Є. Поліщук, А. Пруднікова, Б. Пшик, О. Степанової, Г. Стоянова, Г. Терещенко, Н. Ткаченко, Н. Швець, Г. Джонсон (H. Johnson), В. Коларі (W. Kolari), С. Петер (S. Peter) та ін.

Однак низка важливих питань науково-методичного й практичного спрямування у функціонуванні кредитних спілок залишається недостатньо дослідженою, а частина з них є дискусійною. Невирішеними залишаються проблеми визначення місця та ролі кредитних спілок на ринках фінансових послуг України в сучасних економічних умовах, а також недостатньо обґрунтованими є підходи до забезпечення подальшого їх розвитку з огляду на кризові явища у фінансовому секторі економіки країни. При цьому потребують ґрунтовного вивчення теорія фінансового посередництва, науково-методичні основи функціонування кредитних спілок як важливих фінансових посередників, обґрунтування напрямів підвищення їх функціональної ефективності в процесі надання фінансових послуг. Динамічні зміни сучасних умов розвитку вітчизняного та світового фінансового секторів спричиняють потребу у новітніх науково-практичних розробках у цьому напрямі. Це зумовило вибір теми дослідження, його мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича за комплексною темою «Взаємозв'язок фіскальної та монетарної політики в сучасних умовах» (номер державної реєстрації №0116U001442) і «Теорія та практика фінансового забезпечення економічного зростання в Україні» (номер державної реєстрації №0111U001286), у межах якої обґрунтовано підходи до підвищення ефективності діяльності кредитних спілок України в частині покращення соціально-економічного становища домогосподарств у посткризовий період.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є уточнення теоретичних і методичних положень щодо визначення місця й ролі кредитних спілок на ринках фінансових послуг України та розроблення практичних рекомендацій з підвищення ефективності їх діяльності в умовах глобальних змін світового фінансового простору.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- уточнити сутність поняття «фінансове посередництво» та визначити підходи до організації фінансових відносин на ринках фінансових послуг;
- окреслити специфіку та характер участі кредитних спілок на національних ринках фінансових послуг;
- узагальнити інституційні засади та підходи до формування нормативно-правового забезпечення діяльності кредитних спілок;
- виявити організаційні особливості діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України;
- здійснити аналіз механізму формування капіталу вітчизняними кредитними спілками в сучасних умовах;
- на основі аналітичної оцінки обґрунтувати нові підходи до підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок України;
- визначити вплив соціально-економічного розвитку держави на рівень кредитної кооперації із застосуванням інструментів економетричного моделювання;
- обґрунтувати необхідність та окреслити підходи до запровадження світового досвіду й міжнародних стандартів діяльності кредитних спілок в українську практику;
- запропонувати напрями підвищення ефективності роботи кредитних спілок в частині стимулювання розвитку соціально-економічних відносин у посткризовий період на основі аналізу соціальної ефективності їхньої діяльності.

Об'єктом дослідження є процес функціонування кредитних спілок на ринках фінансових послуг.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та практичні аспекти діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано сукупність методів наукового пізнання, що забезпечило концептуальну цілісність проведеного дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний та системний підходи, згідно з якими економічна, фінансова та банківська системи розглядаються в нерозривному зв'язку та розвитку. Теоретико-методологічну основу дослідження

становить узагальнення та критичний аналіз досягнень вітчизняних і зарубіжних науковців із проблем функціонування кредитних спілок. Зокрема, в дисертації використано: логіко-діалектичний та історичний методи – для вивчення фінансового посередництва як основи функціонування кредитних спілок (підрозділ 1.1); системно-структурний метод – в процесі дослідження місця та ролі кредитних спілок на ринках фінансових послуг України та структури державного нагляду за діяльністю кредитних спілок (підрозділи 1.2, 1.3); методи аналізу та синтезу, статистичних порівнянь, групування, вибірки – під час аналізу методики вступу кредитних спілок на ринки фінансових послуг, механізму формування їх капіталу та практики їх фінансової діяльності (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3); метод економетричного моделювання – з метою визначення впливу рівня соціально-економічного розвитку держави на стан кредитної кооперації в ньому (підрозділ 3.1); індуктивний та дедуктивний методи – для обґрунтуванні пропозицій щодо впровадження зарубіжного досвіду та міжнародних стандартів кредитної кооперації в українську практику та визначенні напрямів підвищення соціальної ефективності діяльності кредитних спілок на фінансових ринках України (підрозділи 3.2, 3.3).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань становлення та розвитку кредитної кооперації в Україні, функціонування та регулювання ринків фінансових послуг, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичні матеріали Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг України, Національного банку України, Державної служби статистики України, Національної асоціації кредитних спілок України, Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, окремих кредитних спілок, МВФ, ЄБРР, Базельського комітету з питань банківського нагляду, дані інформаційно-аналітичних видань, власні аналітичні розрахунки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні теоретико-методологічних підходів щодо розуміння ролі та місця кредитних спілок на ринках фінансових послуг та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо підвищення ефективності їх функціонування в умовах сучасних тенденцій у світовому фінансовому просторі. Наукові результати, що відображають новизну дослідження, які отримані особисто та виносяться на захист, полягають у такому:

удосконалено:

- науково-методичні підходи до формування системи державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг в частині пропозицій щодо передачі функцій регулювання та нагляду окремому державному органу, що дасть змогу значно підвищити ефективність державного впливу на розвиток ринків фінансових послуг;

- концептуальне розуміння алгоритму формування капіталу кредитними спілками, яке охоплює специфічні методи та інструменти, що застосовуються кредитними спілками в процесі акумулювання вільних грошових коштів для подальшого надання фінансових послуг з огляду на умови інформаційного та нормативно-правового забезпечення, що дозволить врахувати його вплив на механізм формування капіталу кредитних спілок;

- теоретико-методологічні підходи до обґрунтування методів підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок, зокрема запропоновано

доповнити їх виділенням системно значущих кредитних спілок, пропозиціями щодо підвищення вимог до якості кредитного портфеля кредитних спілок та до покриття ними реалізованих ризиків, застосування синдикуваного кредитування та аутсорсингу в управлінні активами великих за розміром активів кредитних спілок. Запропоновані підходи дозволять розширити методичну базу оцінки ефективності фінансової діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг;

- організаційно-методичні підходи до імплементації міжнародних стандартів кредитної кооперації в частині пропозицій щодо: введення системи обов'язкового державного страхування депозитних вкладів кредитних спілок; застосування норми резервування для прострочених до трьох місяців кредитів на рівні 1%; введення нормативних вимог до здійснення інвестиційних операцій у розрізі їх обліку та нормування; посилення вимог щодо обмеження розмірів депозитних внесків окремих членів спілок; введення обов'язкових вимог до досвіду, компетенції, професіоналізму та доброчесності членів системи управління кредитними спілками. Реалізація запропонованих підходів сприятиме покращенню фінансового стану та результатів їх діяльності;

- тлумачення сутності поняття «фінансовий посередник» в частині пропозицій щодо врахування в діяльності фінансових посередників цільової орієнтації на одержання прибутку, що дає можливість зважати на комерційну спрямованість усіх фінансових посередників, включаючи кредитні спілки;

набули подальшого розвитку:

- науково-методичні підходи до визначення мінімального розміру статутного капіталу кредитної спілки та мінімального вступного внеску члена кредитної спілки, що дасть змогу розширити перелік учасників та розвинути нові аналітичні підходи до механізму формування капіталу кредитних спілок;

- обґрунтування взаємозв'язку між соціально-економічним розвитком держави та рівнем кредитної кооперації на основі застосування економетричних методів. Запропонований інструментарій може застосовуватись для прогнозування подальших тенденцій розвитку кредитних спілок в Україні;

- підходи до обґрунтування чинників, які визначають напрями кредитного кооперативного руху в Україні, які поряд із загальноприйнятими включають особливі першопричини, характерні сучасному стану розвитку кредитної кооперації в країні, зокрема з-поміж чинників виділено: доступність фінансових ресурсів кредитних спілок, яка зумовлена рівнем економічного розвитку держави; розуміння широкими верствами населення кооперативної природи кредитних спілок, що значно популяризує інститути, сприяє довірі та підвищує їх соціальну значущість; дієва система державного нагляду та регулювання кредитної кооперації;

- наукове обґрунтування дефініції «соціально-економічна ефективність діяльності кредитних спілок», як міри цільових можливостей реального впливу діяльності спілок на характер і стан фінансових відносин в країні та на їх зміни, що дозволяє розвинути методичні підходи до підвищення соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок через активізацію просвітницької роботи з населенням з питань кредитної кооперації, нагромадження капіталу спілок шляхом ширшого залучення заощаджень населення, створення ефективної ринкової та державної інфраструктури кредитної кооперації.

Практичне значення одержаних результатів. Обґрунтовані в дисертаційній роботі наукові положення та практичні висновки і рекомендації на основі проведеного дослідження діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України сприятимуть виробленню рекомендацій щодо їх подальшого розвитку з метою забезпечення зростання ролі вітчизняних кредитних спілок на ринках фінансових послуг. Матеріали проведеного дослідження можуть бути використані в процесі формування та реалізації стратегії розвитку кредитної кооперації в Україні.

Пропозиції автора щодо напрямів застосування позитивного зарубіжного досвіду та міжнародних стандартів у практиці діяльності кредитних спілок України щодо поліпшення їх входження у фінансову сферу та підвищення ефективності функціонування кредитних спілок на вітчизняних ринках фінансових послуг були використані Чернівецькою обласною державною адміністрацією при розробці Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2020 року (довідка № 01-15/10-431 від 14.06.2019 р.). Рекомендації щодо використання запропонованого автором підходу до визначення механізму формування капіталу кредитними спілками були використані кредитною спілкою «Наші люди» (довідка № 09-56 від 28.09.2017 р.). Рекомендації щодо підвищення соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок були використані кредитною спілкою «Буковинський Альянс» (довідка № 22051901 від 22.05.2019 р.).

Науково – методичні результати наукового дослідження використовуються у навчальному процесі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича під час викладання навчальних дисциплін «Фінанси» та «Фінансові ринки» (довідка № 8/10 від 20.05.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та практичні результати, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використано лише ті ідеї та результати, що належать дисертанту. Особистий внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, деталізовано в списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретико-методологічні та практичні результати дисертації доповідались автором на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, у тому числі на: Міжнародній науково-практичній конференції «Ефективні механізми та стратегії управління економікою: від рівня підприємств до рівня країн» (м. Черкаси, 21-22 березня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток національної економіки: теорія і практика» (м. Івано-Франківськ, 3-4 квітня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання» (м. Львів, 26-27 червня 2015 р.); Всеукраїнській науково-практичній Інтернет – конференції «Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи» (м. Полтава, 11 листопада 2015 р.); International scientific conference “ Modern transformation of economics and management in the era of globalization” (Klaipeda, Lithuania, 29 January 2016); International scientific conference “From the Baltic to the Black Sea: the formation of modern economic area” (Riga, Latvia, 19 August 2017); Міжнародній науково - практичній конференції «Стратегії та політика розвитку територій: міжнародні, національні, регіональні та локальні виклики» (Чернівці (Україна) – Сучава (Румунія), 10-12 травня 2018 р.),

Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю (м.Миколаїв, 12 жовтня 2019 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 4,92 друк. арк. (3,17 друк. арк. належить особисто автору), з них: 7 статей – у наукових фахових виданнях України (в тому числі 3 статті у наукових журналах, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних), 1 стаття у зарубіжному виданні та 9 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Дисертаційну роботу викладено на 219 сторінках друкованого тексту, з них 167 основного тексту. Робота містить 33 рисунки, 30 таблиць, список використаних джерел, що налічує 198 позицій на 18 сторінках, та 6 додатків на 18 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-організаційні засади діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг**» уточнено тлумачення сутності поняття «фінансовий посередник» та систематизовано підходи до організації фінансових відносин на ринках фінансових послуг; визначено місце та роль кредитних спілок як особливих учасників національних ринків фінансових послуг; узагальнено наукові підходи щодо державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг, зокрема за ринком кредитної кооперації.

Проведене дослідження положень економічних теорій та наукових поглядів щодо тлумачення сутності понять «фінансове посередництво» й «фінансовий посередник» дало підстави стверджувати, що існуючі підходи не дають змоги розкрити їх сутність, оскільки не враховують низку ключових позицій (організаційно-правову форму діяльності, і ключову мету діяльності). Зважаючи на ці фактори, визначено, що фінансовий посередник - це професійний учасник ринку, діяльність якого пов'язана з наданням фінансових послуг суб'єктам ринку при умові перевищення його доходів над витратами.

Аргументовано, що важливе значення для розвитку фінансового посередництва та діяльності фінансових посередників в економіці країни має модель організації фінансових відносин на ринку. На основі здійснених досліджень, виявлено що в Україні функціонує банківсько-орієнтована модель організації фінансового ринку зі значними тенденціями монополії банківських установ. З метою підвищення рівня конкурентності та поліпшення інфраструктури фінансового ринку України нами запропоновано спрямувати модель фінансового посередництва в сторону змішаного типу. Це дозволить поліпшити стартові умови функціонування для небанківських фінансових установ та зменшити рівень монополії банків у вітчизняному фінансовому секторі.

У дисертаційній роботі роль кредитних спілок визначена, як сукупність функцій та дій фінансових інститутів, що визначають їх вплив на розвиток громадської спільноти, фінансового ринку та економіки країни загалом. Із соціально-економічної точки зору кредитна спілка - це неприбуткова громадська організація, що діє на кооперативних засадах з метою соціального захисту своїх

членів шляхом здійснення взаємкредитування за рахунок їх акумульованих заощаджень. Неприбутковість кредитної спілки полягає в тому, що вся її діяльність спрямована не на отримання прибутку, а на надання кредитних та ощадних послуг своїм членам. За своєю суттю кредитна спілка є формою самоорганізації людей, які, об'єднавшись власними силами, створюють для самих себе можливість задоволення своїх потреб у фінансовій сфері. При цьому члени і лише члени визначають види послуг, які нею надаються, та встановлюють умови їх надання.

Робота кредитної спілки як організації, яка не має на меті отримання прибутку, а спрямована на надання лише певних послуг визначає її вузьку спеціалізацію щодо напрямів використання фінансових ресурсів, накопичених за рахунок заощаджень своїх членів. Кредитні спілки виконують функцію фінансово-кредитного посередництва, водночас їх специфічними особливостями є: 1) обмежене коло учасників фінансового посередництва; 2) відсутність першочергової мети отримання прибутку; 3) соціальна складова діяльності. Ключовою особливістю кредитної спілки є те, що вона одночасно виступає як кредитний кооператив та небанківська фінансова установа, виключною діяльністю якої є надання фінансових послуг. Це визначає її вагому соціально-економічну роль.

Обґрунтовано, що до визначальних чинників, які впливають на розвиток кредитно-кооперативного руху та визначають роль кредитних спілок, належать такі: 1) доступність фінансових ресурсів кредитних спілок у порівнянні з іншими суб'єктами ринків фінансових послуг, яка зумовлюється рівнем економічного розвитку держави; 2) розуміння широкими верствами населення кооперативної природи кредитних спілок як неприбуткових громадсько-фінансових організацій, що значно популяризує інститути, сприяє довірі та підвищує їх соціальну значущість; 3) належний стан державного нагляду та регулювання кредитної кооперації.

Акцентовано, що зниження чисельності кредитних спілок, несвоєчасність та неповнота виконання зобов'язань перед клієнтами з боку кредитних спілок, зростання їх збитковості свідчать про низький рівень ефективності державного регулювання та нагляду за їх діяльністю в країні. Важливим фактором, що впливає на стан державного регулювання та нагляду за фінансовим сектором є практична відсутність відповідальності за стан справ на ринках фінансових послуг органів державного регулювання та їх посадових осіб. Також на стан державного регулювання діяльності кредитних спілок значно впливає відсутність адекватної нормативно-правової бази, яка б регулювала механізм функціонування систем управління ризиками в небанківських фінансових установах.

Доведено, що подальший розвиток регулювання та нагляду на фінансовому ринку повинен ґрунтуватись на сучасних підходах та нових правилах регулювання, які застосовуються у світі, а саме: уніфікація процедур регулювання, впровадження ризик-орієнтованого нагляду, посилення контролю за доброчесністю власників та керівників фінансових установ, концентрація регуляторних функцій, їх зосередження у мегарегуляторі, активізація участі саморегулювальних організацій у тому числі, через залучення їх ресурсів для фінансування діяльності регуляторних органів, здатність та готовність національних регуляторів до ефективної співпраці з міжнародними

фінансовими організаціями та посилення соціальної функції державного регулювання фінансового сектору економіки.

У другому розділі «**Організація та оцінка діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України**» виявлено організаційні особливості діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг; проведено діагностування тенденцій та джерел формування капіталу кредитних спілок в умовах національної економіки; на основі здійсненої аналітичної оцінки обґрунтовано нові підходи до підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок України.

Кредитні спілки вступають на ринок фінансових послуг України пройшовши процес реєстрації як юридичної особи та ліцензування відповідної діяльності з надання фінансових послуг згідно з чинним законодавством. Методику вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг України регламентують державні регулюючі органи шляхом прийняття та контролю за виконанням законодавчих та нормативних актів. Серед основних факторів, що позитивно впливають на процес реєстрації та ліцензування кредитних спілок в Україні, є вимоги до обов'язкового розкриття інформації щодо акціонерів фінансових установ, вимоги до обов'язкового оприлюднення звітності, розробка змін у порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі, впровадження нових ліцензійних умов провадження діяльності на ринках фінансових послуг. Проведена оцінка практики ліцензування діяльності кредитних спілок України з надання фінансових послуг дозволила стверджувати про позитивні наростаючі тенденції в цьому процесі.

Здійснений порівняльний аналіз діючого законодавства України у сфері ліцензування діяльності кредитних спілок та чинного законодавства Європейського Союзу щодо започаткування діяльності кредитних установ дозволив виявити значні прогалини у вітчизняному державному регулюванні процесу вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг, що стосується обов'язкового розміру їх статутного капіталу (фонду) на момент реєстрації. Така норма у вітчизняній практиці зовсім відсутня. На основі проведених розрахунків, опираючись на чинну європейську практику, нами запропоновано встановити статутний капітал (фонд) кредитної спілки на момент реєстрації в розмірі 150 тис. грн. з мінімальним вступним внеском в 3 тис. грн. та вимогою поступового перегляду в сторону збільшення цих мінімумів. На наш погляд, встановлення такої норми дозволить створити рівні конкурентні переваги для діяльності кредитних спілок в Україні, а також підвищить їх рівень конкурентоздатності порівняно з іншими фінансовими установами.

Результати проведеного аналізу формування капіталу кредитними спілками України дають можливість стверджувати, що механізм формування капіталу кредитних спілок є такий порядок формування, що складається з визначених відповідно до мети діяльності кредитної спілки методів та інструментів, які застосовуються нею у процесі акумулювання вільних грошових коштів для подальшого надання фінансових послуг за умови врахування впливу відповідного інформаційного та правового забезпечення.

Здійснена оцінка динаміки основних показників діяльності кредитних спілок України, дозволила виявити рівень ефективності сучасного механізму формування їх капіталу в Україні (рис. 1).

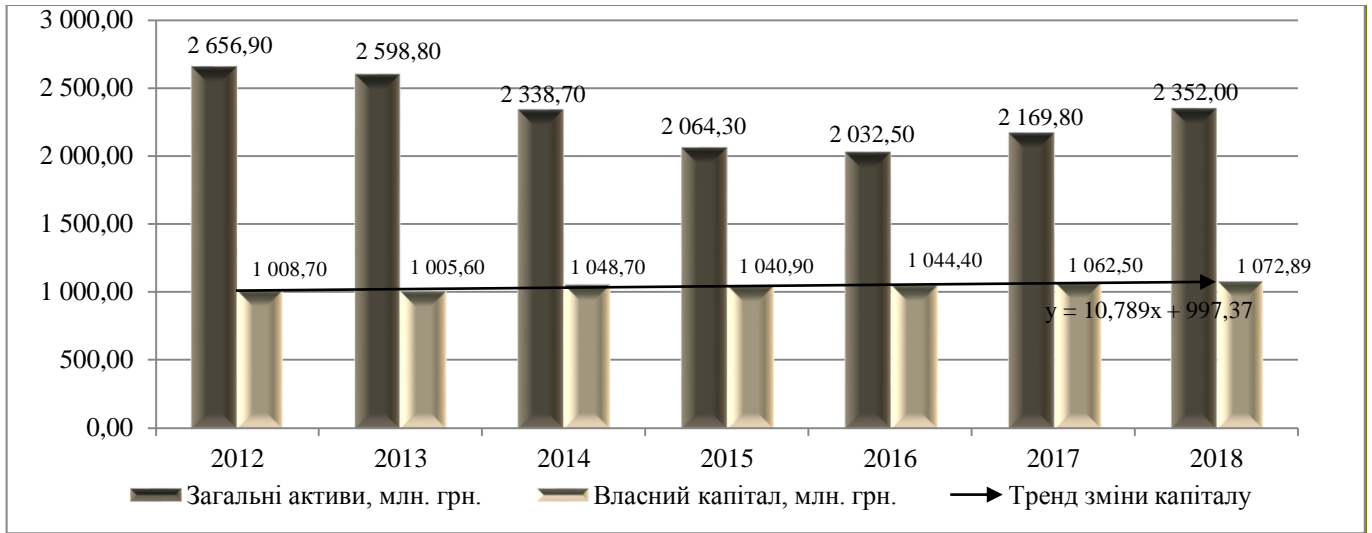

Рис. 1. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок України у 2012-2018 рр.

Джерело: складено автором за підсумками діяльності кредитних установ України

Система кредитних спілок станом на 2018 порівняно з аналогічними датами 2012-2014 рр. демонструє зменшення активів і власного капіталу до 2016 року та незначне зростання в 2017 і 2018 роках (рис.1). Не зважаючи на спадну тенденцію обсягу власного капіталу кредитних спілок України тренд все ж таки позитивний, що може свідчити про потенціал до збільшення їх власного капіталу. В 2016-2018 рр. навіть розпочалося незначне збільшення обсягу капіталу вітчизняних кредитних спілок.

Проведений експонентний аналіз зміни обсягів власного капіталу кредитних спілок України за період з 1-го кварталу 2013 року по 1-ий квартал 2018 року дозволив узагальнити, що тенденція спадання обсягів власного капіталу вітчизняних кредитних спілок в останні періоди має менш виражену характеристику, що може свідчити про поступове зниження темпів падіння та можливість нарощування у середньостроковій перспективі обсягів власного капіталу кредитними спілками України (рис.2).

На переконання автора проблемними аспектами у механізмі формування капіталу кредитними спілками України, зважаючи на проведений аналіз, є практика резервування та недостатнє залучення депозитних ресурсів. Тому з метою підвищення рівня капіталізації вітчизняних кредитних спілок пропонуємо адекватно формувати резервний капітал значно не перевищуючи норму у 15% від активів, зважених на ризик, з тим щоб не відволікати надлишковий капітал, який може бути ефективно використаний кредитною спілкою для одержання економічних вигод чи соціального ефекту, а також з метою залучення депозитних ресурсів до кредитних спілок України запровадити систему гарантування вкладів учасників кредитних

спілок. Це значно підвищить привабливість такого роду вкладів для населення і позитивно вплине на загальну динаміку капіталу кредитних спілок.

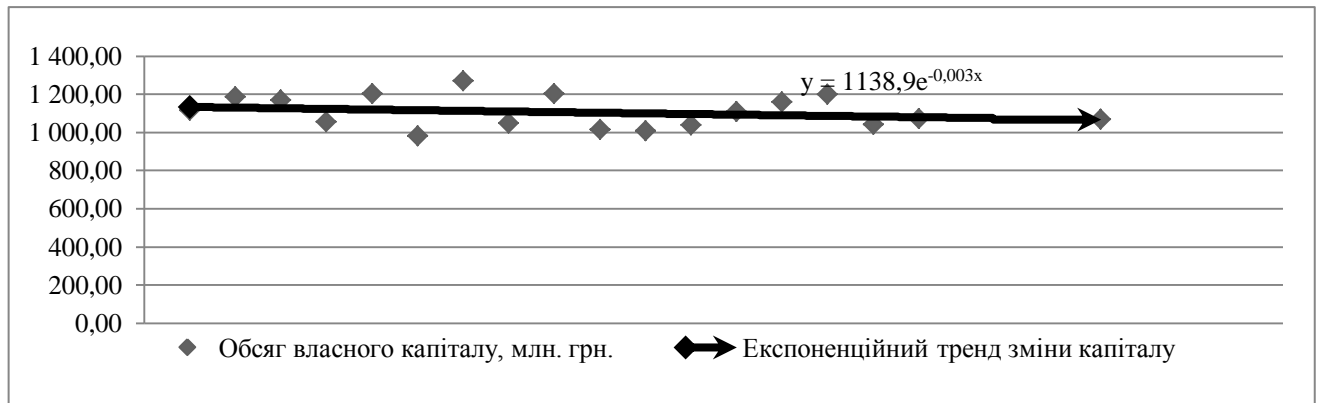

Рис. 2. Експоненційний аналіз динаміки капіталу кредитних спілок України впродовж 2013-2018 рр.(станом на перший квартал відповідного року)

Джерело: складено автором за офіційними даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг

Обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок України на основі проведеної оцінки динаміки їхнього загального обсягу активів (рис.3).

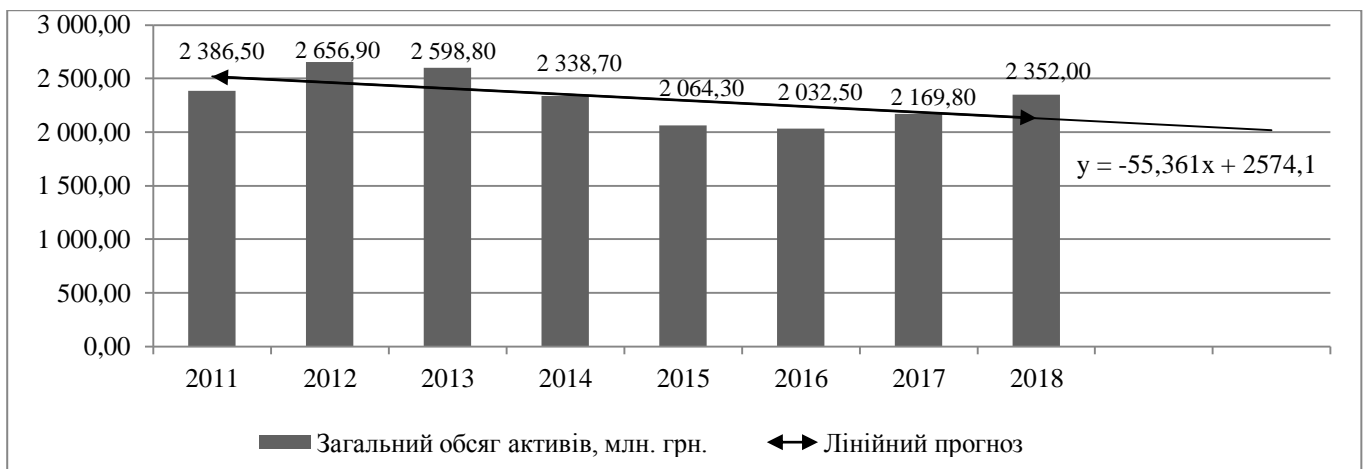

Рис. 3. Оцінка динаміки загального обсягу активів кредитних спілок України впродовж 2011-2018 рр.

Джерело: складено автором за офіційними даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг

Як видно з рис.3 спостерігається значний спад обсягу активів кредитних спілок у період з 2012 року і до сьогодні з від'ємною функцією тренда. Така ситуація призводить до виходу значної кількості неспроможних спілок з ринку і як результат веде до зниження конкуренції на цьому сегменті ринку фінансових послуг України. Підтвердженням цього факту є також наведені нижче аналітичні розрахунки.

В структурі активів кредитних спілок України левову частку займають надані кредити, обсяги яких зрозуміло також мають значні спадні тенденції з від'ємними трендами на майбутні роки. При цьому найбільшу питому вагу в структурі

кредитного портфеля вітчизняних кредитних спілок займають споживчі кредити (подекуди понад 70% від загальної суми), що дозволяє в великою вірогідністю стверджувати про переважну спрямованість фінансової діяльності кредитних спілок на досягнення соціального ефекту (рис. 4).

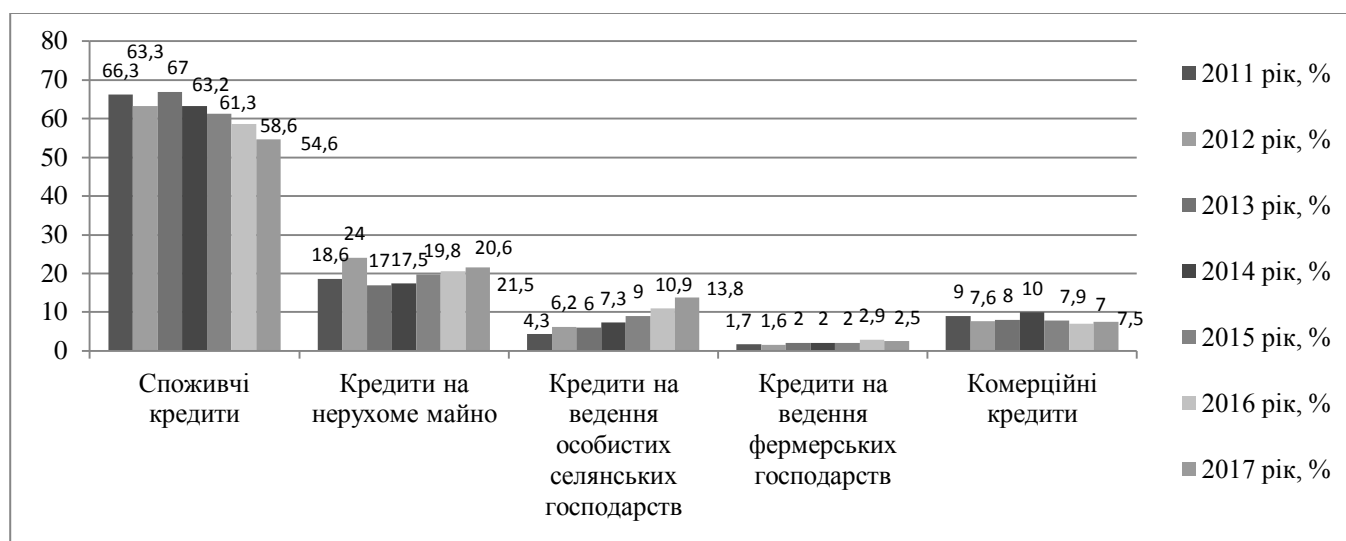

Рис. 4. Динаміка структури кредитного портфеля за видами кредитних спілок України в період з 2011 - 2018 рр.

Джерело: складено автором за офіційними даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг

Проведений порівняльний аналіз якості кредитного портфеля вітчизняних кредитних спілок та банківських установ дав змогу стверджувати про наявність прямого зв'язку між скороченням активної діяльності кредитних спілок та погіршенням якості їх кредитного портфеля. Кредитні спілки України володіють значним потенціалом розширення своєї фінансової діяльності, але при умові значного зниження ризиків, що пов'язані із низькою якістю активів кредитних спілок.

У третьому розділі **«Пріоритети розвитку кредитних спілок України у контексті глобальних процесів розвитку ринків фінансових послуг»** обґрунтовано вплив соціально-економічного розвитку держави на рівень кредитної кооперації та розвиток діяльності кредитних спілок із застосуванням інструментів економетричного моделювання; доведено необхідність та окреслено підходи до запровадження світового досвіду й міжнародних стандартів діяльності кредитних спілок в українську практику; запропоновано напрями підвищення ефекту від роботи кредитних спілок для соціально-економічних відносин у посткризовий період на основі аналізу соціальної ефективності їх діяльності на ринках фінансових послуг України.

У роботі використано для оцінки впливу соціально-економічного розвитку країни на стану кредитної кооперації моделі панельних даних зі сталими коефіцієнтами, моделі з випадковими та фіксованими ефектами. Це обумовлено тим, що при побудові економетричної моделі неможливо відразу однозначно визначити, який саме її тип найкраще відображатиме потрібну залежність (табл.1).

**Кореляційна матриця взаємозв'язків між досліджуваними параметрами
за 2017 рік**

	Позики кредитних спілок	ВВП на душу населення	Рівень безробіття	Індекс споживчих цін	Прямі іноземні інвестиції	Час, необхідний для початку бізнесу
Позики кредитних спілок	1,00	0,41	0,00	-0,16	0,81	-0,17
ВВП на душу населення	0,41	1,00	0,00	-0,39	0,55	-0,38
Рівень безробіття	0,00	0,00	1,00	-0,08	-0,01	-0,12
Індекс споживчих цін	-0,16	-0,39	-0,08	1,00	-0,19	0,17
Прямі іноземні інвестиції	0,81	0,55	-0,01	-0,19	1,00	-0,11
Час, необхідний для початку бізнесу	-0,17	-0,38	-0,12	0,17	-0,11	1,00

Джерело: власні розрахунки автора

На базі розробленого комплексу моделей можна зробити такі висновки: 1) обрані показники впливають на фінансові результати діяльності кредитних спілок - збереження та пайові внески, а також на їх позики (найбільше впливають ВВП та прямі іноземні інвестиції, про що свідчить велике значення коефіцієнта кореляції); 2) на кількість кредитних спілок, їх членів та рівень проникнення обрані показники соціально-економічного розвитку країни суттєво не впливають; 3) побудовані моделі з фіксованими та випадковими ефектами вказують на те, що немає диференціації між країнами щодо впливу показників економічного розвитку держави та характеристиками діяльності кредитних спілок.

На основі проведеного економіко-математичного моделювання взаємозв'язку соціально-економічного розвитку країни та рівня кредитної кооперації в ній можна аргументувати наступне: 1) обрані автором показники економічного розвитку держави впливають на збереження та пайові внески кредитних спілок, а також на обсяги їх позик. Серед показників найбільший результуючий вплив мають ВВП та прямі іноземні інвестиції, про що свідчить велике значення коефіцієнта кореляції; 2) на кількість кредитних спілок, кількість членів кредитних спілок та рівень проникнення обрані автором показники соціально-економічного розвитку країни суттєво не впливають; 3) побудовані моделі з фіксованими та випадковими ефектами вказують на те, що немає диференціації між країнами щодо впливу показників економічного розвитку держави та характеристиками діяльності кредитних спілок.

За результатами систематизації та узагальнення зарубіжного досвіду та міжнародних стандартів в практиці діяльності кредитних спілок України в напрямі підвищення рівня їх проникнення у фінансову сферу та підвищення ефективності функціонування кредитних спілок на вітчизняному ринку фінансових послуг,

відзначено наступне. По-перше, відсутність обов'язкового страхування депозитних вкладів кредитних спілок в Україні негативно впливає на довіру потенційних вкладників до цього виду фінансових посередників, особливо у порівнянні з банківськими установами. А тому автор пропонує введення системи обов'язкового державного страхування депозитних вкладів кредитних спілок, що в результаті позитивно вплине на розширення їх діяльності та підвищення її ефективності на ринку фінансових послуг України. По-друге, вважаємо за доцільне застосувати в українській регулятивній практиці норму резервування для покриття втрат за неповерненими кредитами на рівні 1% (на відміну від діючої 0%) для прострочених кредитів терміном до 3-х місяців, що дозволить превентивно запобігти кредитним спілкам України можливим проблемам неповернення цієї категорії кредитів. По-третє, як можливий із варіантів подальшої модернізації регулювання функціонування кредитних спілок на ринку фінансових послуг України розглядається необхідність посилення вимог до обмеження розмірів депозитних внесків окремих членів спілок. Таке посилення передбачає зниження діючої норми в 10% від загальних зобов'язань кредитної спілки до 5-7% згідно зі світовою практикою. По-четверте, у світлі необхідності забезпечення якісного управління кредитними спілками в Україні та запобігання шахрайства у їх діяльності пропонуємо ввести у законодавстві, яке регулює діяльність вітчизняних спілок, обов'язкові вимоги до досвіду, компетенції, професіоналізму та порядності членів системи управління вітчизняними спілками опираючись на світові стандарти та зарубіжний досвід.

Проведено аналіз соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок України, під якою запропоновано розуміти міру цільових можливостей реального впливу діяльності спілок на характер і стан соціальних відносин в країні та на їх зміни. Цей реальний вплив запропоновано кількісно та якісно вимірювати за допомогою показників соціально-економічної ефективності, що дало змогу зробити висновок про достатню функціональну ефективність діяльності вітчизняних кредитних спілок, пов'язану з кредитною діяльністю.

Акцентовано, що активізація просвітницької роботи з населенням з питань кредитної кооперації, а також поступове нарощування заощаджень населення дозволить збільшити капітал кредитних спілок, а відтак підвищити соціальну ефективність їх діяльності на ринках фінансових послуг України.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України з метою забезпечення зростання їх місця та ролі й підвищення ефективності їх діяльності в сучасних умовах розвитку світового фінансового простору. Проведене дослідження дало змогу зробити такі висновки і обґрунтувати наступні пропозиції.

1. В умовах розвитку сучасного світового фінансового середовища дедалі більшого значення набуває фінансове посередництво як один із найефективніших способів перерозподілу фінансового капіталу. На підставі теоретичного узагальнення

сутності поняття «фінансове посередництво» та «фінансовий посередник» автором визначено, що фінансовий посередник – це юридична особа, професійна діяльність якої пов'язана з акумулюванням та розподілом тимчасово вільних коштів суспільства для задоволення попиту учасників фінансових операцій зазвичай з метою отримання прибутку. Доведено, що для розвитку фінансового посередництва та діяльності фінансових посередників в економіці країни важливе значення відіграє модель організації фінансових відносин на ринках. Акцентовано, що модель фінансового посередництва змішаного типу дозволяє поліпшити стартові умови функціонування для небанківських фінансових установ та зменшує рівень монополії банків у фінансовому секторі України.

2. Акцентовано, що кредитні спілки є частиною небанківського фінансового сектору та важливим суб'єктом вітчизняних ринків фінансових послуг. На макрорівні роль кредитних спілок зводиться до: забезпечення ефективного оптимального перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами ринку; сприяння добробуту населення, розвитку малого та середнього бізнесу; сприяння покращенню добробуту бідних верств населення. На рівні фінансового ринку досліджувані фінансові інститути забезпечують: сприяння розвитку фінансового ринку та його інфраструктури; пом'якшення падіння ринку в період банківських криз; пом'якшення недоліків ринку, зумовлених недостатньою кількістю надання фінансових послуг певному колу суб'єктів, які їх потребують; на мікрорівні (рівні учасників фінансових відносин) роль кредитних спілок зводиться до такого: заощадження фінансових ресурсів; надання можливості для кожного окремого кредитора оперативного розмістити вільні кошти в дохідні активи; надання можливості певним групам осіб отримати фінансові ресурси чи взяти участь в управлінні спілкою.

3. Доведено, що роль кредитних спілок може бути різною в різних країнах за низкою ознак: поширенням кооперативного руху; охопленням учасників кредитних спілок; обсягами активів та операцій кредитних спілок; переважанням соціальних чи фінансових цілей; рівнем конкурентоздатності порівняно з іншими фінансовими інститутами. Ключовими чинниками, що впливають на розвиток кредитно-кооперативного руху в Україні та визначають роль кредитних спілок, є такі: 1) доступність фінансових ресурсів кредитних спілок, яка зумовлена рівнем економічного розвитку держави; 2) розуміння широкими верствами населення кооперативної природи кредитних спілок, що значно популяризує інститути, сприяє довірі та підвищує їх соціальну значущість; 3) належна система державного нагляду та регулювання кредитної кооперації.

4. Обґрунтовано авторський підхід до здійснення державного регулювання та нагляду шляхом передачі регулятивних та наглядових функцій двом окремим органам регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг. Крім того, окреслений перелік інструментів щодо державного регулювання та нагляду за діяльністю кредитних спілок, який, зокрема, включає імплементацію найважливіших директив ЄС щодо започаткування діяльності кредитних спілок, удосконалення механізму забезпечення платоспроможності та ліквідності кредитних спілок згідно зі стандартами Базеля II та III, запровадження рефінансування кредитних спілок та визначення порядку його здійснення, створення необхідних законодавчих та інституційних умов для функціонування системи гарантування вкладів членів кредитних спілок, визначення

вимог та процедур обов'язкового оприлюднення розкриття інформації про діяльність установ кооперативного кредитування.

5. Результати проведеного дослідження процесу доступу кредитних спілок на ринки фінансових послуг України засвідчили позитивні зрушення, які стосувалися обов'язкових вимог до розкриття інформації про акціонерів фінансових установ, вимог до обов'язкового оприлюднення звітності, розробки змін у порядку погодження набуття або збільшення істотної участі у фінансовій установі, впровадження нових ліцензійних умов провадження діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг. Виявлено широке врахування європейської практики ліцензування кредитних спілок у вітчизняному законодавстві, окрім вимог до величини їх статутного капіталу. Аргументовано встановлення розміру мінімального статутного капіталу кредитної спілки на момент реєстрації в розмірі 150 тис. грн з мінімальним вступним внеском в 3 тис. грн та вимогою поступового перегляду в бік збільшення цих норм.

6. Обґрунтовано, що механізм формування капіталу кредитними спілками містить сукупність методів та інструментів, які застосовуються у процесі акумулювання вільних коштів для подальшого надання фінансових послуг за умови впливу відповідного інформаційного та правового забезпечення. З метою підвищення рівня капіталізації кредитних спілок України, запропоновано: формувати обсяг резервного капіталу без значного перевищення норми в 15% від активів, зважених на ризик, з метою недопущення надмірного вилучення капіталу кредитної спілки, який може бути ефективно використаний нею для одержання економічних вигод чи соціального ефекту; проводити постійний моніторинг та здійснювати якісне управління ризиками в кредитних спілках для зниження рівня ризиковості їх операцій, а отже, підвищення рівня захисту інтересів членів і вкладників кредитних спілок; запровадити систему гарантування вкладів учасників кредитних спілок України з метою забезпечення гарантій та збільшення зацікавленості в населення до вкладання в них депозитних коштів.

7. Проведена аналітична оцінка показників фінансової діяльності кредитних спілок України засвідчила тенденції до зниження конкуренції в цьому секторі вітчизняних ринків фінансових послуг внаслідок скорочення їх активної діяльності та підвищення концентрації активів у невеликій групі найбільших та великих за розміром активів кредитних спілок. Виявлено значне переважання споживчих кредитів у кредитному портфелі кредитних спілок України, що засвідчує можливість досягнення ними в результаті фінансової діяльності значного соціального ефекту. Порівняльний аналіз якості кредитного портфеля вітчизняних кредитних спілок та банківських установ виявив, що існує прямий кореляційний зв'язок між скороченням активної діяльності кредитних спілок та погіршенням якості їх кредитного портфеля.

8. З метою підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок України в напрямі поліпшення результативності та збільшення вигод від їх діяльності на вітчизняних ринках фінансових послуг запропоновано: виділити групу системно значущих кредитних спілок з метою ретельнішого нагляду за діяльністю найбільш активних і за основу їх виділення взяти такі показники, як обсяг активів, обсяг депозитів та кількість членів кредитної спілки; підвищити вимоги до якості кредитного портфеля та покриття реалізованих ризиків кредитних спілок України шляхом прийняття на законодавчому рівні окремого нормативного положення, яке б

регламентувало порядок формування кредитними спілками резерву для забезпечення покриття втрат від неповернених позичок; стимулювати розширення довгострокового кредитування діяльності фермерських господарств шляхом надання синдигованих позик; запровадити застосування аутсорсингу для управління активами кредитних спілок України, особливо в тих, активи яких перевищують 50 млн. грн.

9. У сфері державного регулювання та нагляду за кредитними спілками в Україні для підвищення ефективності їх діяльності запропоновано: 1) передати наглядові функції за сектором кредитної кооперації від Нацкомфінпослуг до Національного банку України; 2) вдосконалити зовнішні та внутрішні процеси регулювання діяльності кредитних спілок; 3) сформувати належну систему гарантування депозитів членів кредитних спілок.

10. Запропоновано для оцінки впливу соціально-економічного розвитку держави на рівень кредитної кооперації використовувати моделі панельних даних зі сталими коефіцієнтами, моделі з випадковими та фіксованими ефектами. Залежними змінними, що характеризують стан кредитних спілок, обґрунтовано обирати: 1) кількість кредитних спілок; 2) кількість членів кредитних спілок; 3) збереження та пайові внески; 4) сума кредитів; 5) ступінь проникнення. Визначена сукупність незалежних чинників, які є визначальними для розвитку кредитних спілок, включає: ВВП на душу населення; рівень безробіття; інфляція; прямі іноземні інвестиції; час, необхідний для початку бізнесу. За результатами проведеного економетричного моделювання впливу соціально-економічного розвитку держави на рівень кредитної кооперації в ньому виявлено незначний вплив рівня соціально-економічного розвитку держави на рівень проникнення кредитної кооперації в ній, водночас, доведено, що економічні характеристики діяльності кредитних спілок, зокрема розміри депозитів та кредитів, що надаються спілками, чітко корелюються з показниками економічного розвитку країни. Зроблені висновки дозволяють робити прогнози для визначення подальших тенденцій розвитку кредитних спілок в Україні.

11. Обґрунтовано використання алгоритмічного підходу для підвищення соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок, що включає п'ять основних етапів: 1) вибір показників соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок; 2) оцінка відповідності показників визначенню соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок; 3) оцінка соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок; 4) визначення відповідності рівня соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок; 5) розробка та впровадження заходів для підвищення соціально-економічної ефективності функціонування кредитних спілок. На основі визначених критеріїв відбору (всебічність оцінки результатів функціонування, достатність за кількістю, можливість порівняння, простота розрахунку) обґрунтовано систему показників, які повною мірою дозволяють оцінити рівень соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок України. Апробація запропонованого підходу дозволила виділити ключові проблеми в забезпеченні соціально-економічної ефективності кредитних спілок в Україні. У напрямі підвищення соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок в Україні запропоновано заходи з активізації просвітницької роботи та вдосконалення ринкової інфраструктури кредитної кооперації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

(в тому числі у наукометричних виданнях):

1. Осадець О.М., Швець Н.Р. Кредитні спілки в структурі фінансового посередництва // Науковий журнал «Науковий огляд». 2015. № 8 (18). С. 56-64 (0,53 д.а., особистий внесок - 0,27 д.а., де окреслені особливості організації діяльності кредитних спілок, які мають визначальний характер для визначення їх місця в структурі фінансового посередництва).
2. Осадець О.М., Швець Н.Р. Особливості механізму формування капіталу кредитних спілок України // Scientific journal Innovative solutions in modern science. 2017. № 2 (11). С. 44-58 (0,47 д.а., особистий внесок - 0,24 д.а., де проведено аналіз сучасного механізму формування капіталу кредитних спілок України).
3. Осадець О.М. Методика вступу кредитних спілок на ринок фінансових послуг // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Вип. 20. Ч. 2. С.141-147. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/20_2_2018.pdf (0,4 д.а.).
4. Осадець О.М., Швець Н.Р. Проблеми оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитної спілки // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. 2013. Вип. 1(6). Т.2. С. 73-77. (0,28 д.а., особистий внесок - 0,14 д.а., де розглянуто методики оцінки фінансового стану та ефективності діяльності кредитних установ, охарактеризовано системи оцінки, які найбільш відомі у світі, розглянуто рейтингові оцінки діяльності кредитних спілок).
5. Осадець О.М., Швець Н.Р. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України // Науковий Вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип.5 (4). С. 103-106. (0,4 д.а., особистий внесок - 0,2 д.а., де зроблено аналіз практичних аспектів діяльності та розглянуті тенденції розвитку вітчизняних кредитних спілок, розкрито фінансово-кредитний потенціал функціонуючих кредитних спілок України).
6. Осадец А.Н. Международный опыт функционирования кредитных союзов // Интегрированные основы инновационного и устойчивого развития экономики: Сборник научных статей. Пенза, 2013. С. 130-133 (0,25 д.а.).
7. Осадець О.М. Напрями формування системи страхування депозитних вкладів кредитних спілок // Формування ринкової економіки в Україні. 2019. Вип.41. С. 318-324 (0,4 д.а.).

Статті у зарубіжних періодичних наукових виданнях:

8. Osadets O., Shvets N. Problems of formation of optimal model of governmental regulation and supervision in the financial sector of Ukraine in the context of credit cooperation // The USV Annals of Economics and Public Administration. 2016. Vol.16 (special issue). P. 131-136. (0,44 д.а., особистий внесок - 0,22 д.а., де сформовано пропозиції з вдосконалення моделі державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг).

Наукові праці апробаційного характеру:

9. Осадець О. М. Проблемні аспекти діяльності кредитних спілок України // Ефективні механізми та стратегії управління економікою: від рівня підприємств до рівня країн: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Черкаси, 21-

22 березня 2014 р. // Черкаський державний технологічний університет. Черкаси: Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 51-54 (0,14 д.а.).

10. Осадець О.М., Швець Н.Р. Місце і роль кредитних спілок в структурі ринків фінансових послуг України // Розвиток національної економіки: теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 3-4 квітня 2015 року. Тернопіль: Крок, 2015. Ч.3. С. 355-356. (0,18 д.а., особистий внесок - 0,09 д.а., де проаналізовано стан ринку фінансових послуг України та визначено місце і роль кредитних спілок в ньому).

11. Осадець О.М., Швець Н.Р. Соціально-економічна природа функціонування кредитних спілок в Україні // Економіка в сучасних умовах: стан, проблеми та пошук шляхів їх подолання: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 26-27 червня 2015 року. Львів: ЛЕФ, 2015. Ч.2. С. 90-91 (0,11 д.а., особистий внесок - 0,06 д.а., де розкрито соціально економічну природу діяльності кредитних спілок).

12. Осадець О.М., Швець Н.Р. Механізм формування капіталу кредитних спілок // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Полтава, 11 листопада 2015 р. Полтава: ПолтНТУ, 2015. С. 82-84 (0,19 д.а., особистий внесок - 0,09 д.а., де розглянуто капітал кредитної спілки та джерела його формування).

13. Осадець О.М., Швець Н.Р. Роль кредитних спілок у механізмі фінансового забезпечення економічного зростання в Україні / Фінансове забезпечення економічного зростання в Україні: стан, тенденції та перспективи: монографія; за ред. П.О. Нікіфорова. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2015. 384 с. С. 291–309 (0,35 д.а., особистий внесок - 0,18 д.а., де проаналізовано кооперативну природу й особливості організації та функціонування кредитних спілок в Україні).

14. Осадець О.М., Швець Н.Р. Ризики пов'язані з діяльністю кредитних спілок в сучасних умовах // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing. P. 306-309. – С. 306-309 (0,2 д.а., особистий внесок - 0,1 д.а., де розглянуто специфіку оцінювання ризиків у діяльності кредитних спілок).

15. Осадець О.М., Швець Н.Р. Застосування зарубіжного досвіду в діяльності кредитних спілок України // International Scientific Conference From The Baltic to The Black Sea: The Formation of modern economic area. August 19, 2017. Riga: «Baltija Publishing». P. 164-166 (0,18 д.а., особистий внесок - 0,09 д.а., де розкрито можливості впровадження міжнародної практики в діяльність кредитних спілок).

16. Осадець О.М. Соціально-економічна ефективність функціонування кредитних спілок // Стратегії та політика розвитку територій: міжнародні, національні, регіональні та локальні виклики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, м. Сучава (Румунія), 10-12 травня 2018 року. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. С. 117-119 (0,2 д.а.).

17. Осадець О.М. Еволюція підходів до трактування фінансового посередництва // Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з

міжнародною участю, м. Миколаїв, 12 жовтня 2019 р. Миколаїв : ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2019. С. 6-9 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Осадець О.М. Кредитні спілки на ринках фінансових послуг. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2019.

Досліджено теоретико-організаційні засади діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг. Уточнено сутність поняття «фінансовий посередник» та удосконалено концептуальні підходи до організації фінансових відносин на ринках фінансових послуг; визначено місце та роль кредитних спілок на національних ринках фінансових послуг, зокрема в Україні; узагальнено наукові підходи, щодо державного регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг, зокрема за ринком кредитної кооперації. Виявлено особливості входження кредитних спілок на ринки фінансових послуг України; проведено діагностування тенденцій та джерел формування капіталу кредитних спілок в умовах національної економіки; на основі аналітичної оцінки обґрунтовано нові підходи до підвищення ефективності фінансової діяльності кредитних спілок України в сучасних умовах господарювання.

За результатами дослідження визначено вплив соціально-економічного розвитку держави на рівень кредитної кооперації та розвиток діяльності кредитних спілок у ній із застосуванням інструментів економетричного моделювання; обґрунтовано необхідність та аргументовано підходи до запровадження світового досвіду й міжнародних стандартів діяльності кредитних спілок в українську практику. У роботі запропоновано напрями підвищення соціально-економічної ефективності діяльності кредитних спілок на ринках фінансових послуг України.

Ключові слова: кредитна спілка, ринки фінансових послуг, фінансове посередництво, небанківська фінансово-кредитна установа, державні регулятори, інституційні інвестори.

АННОТАЦИЯ

Осадец А.Н. Кредитные союзы на рынках финансовых услуг. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 - деньги, финансы и кредит. – Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича; Львовский национальный университет имени Ивана Франко. - Львов, 2019.

Исследованы теоретико-организационные основы деятельности кредитных союзов на рынках финансовых услуг. Уточнена сущность понятия «финансовый посредник» и усовершенствована концептуальные подходы к организации финансовых отношений на рынках финансовых услуг; определено место и роль кредитных союзов на национальных рынках финансовых услуг, в частности в Украине; обобщены научные подходы, о государственном регулировании и надзора за рынками финансовых услуг, в частности за рынком кредитной кооперации. Выявлены особенности вхождения кредитных союзов на рынки финансовых услуг

Украины; проведено диагностирование тенденций и источников формирования капитала кредитных союзов в условиях национальной экономики; на основе аналитической оценки обоснованы новые подходы к повышению эффективности финансовой деятельности кредитных союзов Украины в современных условиях хозяйствования.

По результатам исследования определено влияние социально-экономического развития государства на уровень кредитной кооперации и развитие деятельности кредитных союзов в ней с применением инструментов эконометрического моделирования; обосновано необходимость и аргументированно подходы к внедрению мирового опыта и международных стандартов деятельности кредитных союзов в украинскую практику. В работе предложены направления повышения социально-экономической эффективности деятельности кредитных союзов на рынках финансовых услуг Украины.

Ключевые слова: кредитный союз, рынки финансовых услуг, финансовое посредничество, небанковское финансово-кредитное учреждение, государственные регуляторы, институциональные инвесторы.

SUMMARY

Osadets O.M. Credit unions in the financial services markets of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for the degree of the Candidate of Economic Sciences, Specialty 08.00.08 – Money, finance and credit. – Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich; Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2019.

In dissertation work content of financial intermediation as a basis of functioning of credit unions is revealed in the dissertation. Based on the theoretical generalization of the essence of economic categories, such as "financial intermediation" and "financial intermediary", the author defines the category "financial intermediary". It is proved that the organizational model of financial relations in the markets plays an important role in the development of financial intermediation and activities of financial intermediaries in the country's economy. The work substantiates the relevance of methodological approach to organizational models of mixed financial relations in modern conditions. The role of credit unions in the structure of financial services markets has been determined. Attention is drawn to the fact that credit unions in Ukraine are part of the non-banking financial sector and an important subject of domestic financial services markets. The state of development and prospects of the system of state regulation of credit unions activity were evaluated. The author substantiates modern methodological approaches to reforming the existing sphere of state regulation and supervision in the direction of transfer of regulatory and supervisory functions to a separate body of regulation and supervision in the markets of financial services.

In the analytical part of the dissertation, the author analyzes in detail the methodology of credit unions entering the financial services markets. The author substantiates methodical approaches to raising the requirements for the authorized capital of domestic credit unions. The mechanism of formation of capital of credit unions is analyzed. The author's approach to determining the category of the mechanism of capital formation of credit unions is presented. Analytical evaluation of this mechanism is carried out, methodological approaches to optimizing the formation of reserve capital, risk management in credit unions and

introduction of a system of guaranteeing the deposits of members of credit unions of Ukraine are substantiated. The dissertation gives a deep analysis of the financial practice of credit unions in the financial services markets of Ukraine. The work demonstrates a tendency to reduce competition in this sector of the domestic financial services markets by reducing their activity and increasing the concentration of assets in a small group of the largest and largest (according to their size) credit union assets. In the credit portfolio of credit unions of Ukraine there is a significant predominance of consumer loans, which indicates that they can achieve significant social effect due to financial activity. Taking into account the identified trends, the author substantiates practical recommendations for improving the efficiency and benefits of credit unions in the domestic financial services markets.

At the end of the dissertation, the author analyzed the possibilities of applying foreign experience in the practice of regulating financial services markets. The author formulates concrete proposals for the possible implementation of international standards of credit cooperation in Ukrainian practice for the creation of a system of obligatory state insurance of deposit unions of credit unions, the application of a new reserve in the Ukrainian regulatory practice in order to cover losses on default of loans, The influence of the socio-economic development of the country on the level of credit cooperation has been determined. The author reveals a slight influence of the level of socio-economic development of the state on the level of penetration in its credit cooperation, but it is proved that the economic characteristics of credit unions, such as the size of deposits and loans provided, clearly correlates with the indicators of economic development of the country's economic development. The author proposes a definition of the category of socio-economic efficiency of the credit union, as well as a set of indicators for quantitative and qualitative assessment of its level. The conducted analysis of these indicators' dynamics allowed the author to formulate practical approaches to improving the activities of the national unions in the current conditions of economic development of Ukraine.

Key words: credit union, financial services markets, financial intermediation, non-bank financial institution, government regulators, institutional investors.

Підписано до друку 26.12.2019 р.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Формат 60x90/16. Ум.друк. арк. 0,9
Наклад 100 прим. Зам. № А-012п

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №891 від 08.04.2002 р.
Друкарня Чернівецького національного університету
58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2